

WOMEN IN MEDICINE

**Mirela Radu, Assistant, PhD Student, The Institute for World Economy, Bucharest,
Cristina Veronica Andreescu, Assist. Prof., PhD, "Carol Davila" University of Medicine
and Pharmacy, Bucharest**

Abstract: Although they have practiced medicine since ancient times, women have been recognized the right of carrying on the profession quite recently. Generally, women were accepted in low decision making medical positions: nurses and midwives. Even in modern times, women practicing medicine are more numerous than men in medical fields such as pediatrics, general medicine, gynecology or obstetrics, being less active in fields such as surgery or neurosurgery. Women-physicians have greatly influenced medicine through their findings, scientific papers and their struggle for equal rights in a world led entirely by men.

Founders of medical schools, risking their lives to bring relief to the wounded in wars or facing epidemics, women have dedicated their own lives and health to the purpose of making world a better place. Grappling hardness and preconceptions women-physicians managed to have accomplishments which effaced those of men. Initially struggling to prove they are as capable as men, women who practiced medicine kept on broadening their career perspectives and, finally, reached to be accepted by society as full-fledged members of the noble profession they embody.

Keywords: *women, medicine, midwife, medical profession, science*

Active în multe domenii ale cunoașterii umane, era inevitabil ca femeile să nu își încerce aptitudinile și în domeniul medical. Astfel, în Egiptul antic există o primă atestare a unei femei practicante a medicinei, **Merit Ptah**, în jurul anului 2.700 î.e.n. Totodată, în Mesopotamia conducătorii parfumeriilor erau femei iar succesul lui Pitagora a fost **Theano**, o reprezentantă a sexului frumos, discipolă și apoi soție a filozofului. Aceasta avea o pregătire temeinică în medicină și matematică. De altfel, la acea vreme femeile erau foarte active în lumea culturală și științifică. O altă femeie pătrunde într-o lume destinată bărbaților, studiind astronomia, matematica, filozofia și medicina. Este vorba de egipteanca **Hypatia** (aprox. 375-415) (John Bell, Jeremy Chermas, Christopher Joyce, Stephanie Pain, Fred Pearce, 1987: 22), din Alexandria, una dintre primele femei cărturar neoplatoniste ce a fost linșată de creștini. Fiică a astronomului și matematicianului Theon, Hypatia a crescut într-o atmosferă încărcată de interes pentru știință fiindu-i atribuită crearea unui astrolab (instrument pentru calcularea astrilor) și a unui hidroskop (utilizat în măsurarea densității lichidelor) (Carabă, 2008:101-148). **Agamede**, numită și Perimede, este prima femeie ce practică farmaceutica pomenită de Homer (Olgivie, Harvey, 2000: 24). Atenianca **Agnodice** (în jurul anului 400 î.e.n.) a studiat medicina în Egipt și a fost prima femeie moașă și ginecolog. Pentru a putea practica medicina s-a travestit în bărbat. Cu toate acestea, medicii bărbați, invidioși pe confratele lor, au vrut s-o condamne pentru seducerea pacientelor femei. Dar Agnodice își dezvăluie adevărata identitate și, apărată de pacientele sale, este achitată. De la acea dată, legislația ateniană este schimbată pentru a permite și femeilor accesul la practicarea medicinei.

Puternic influențată de învățăturile lui Hipocrat, **Metrodora** (în jurul anului 400 î.e.n.), de origine greacă, a fost prima femeie ginecolog care a scris un tratat intitulat *Despre bolile și leacurile femeilor*. Lucrarea amplă, alcătuită din două volume, organizate în 63 de capitole. **Hildegard of Bingen** (1098-1179), deși calugăriță, a scris pe lângă opera religioasă și lucrări de medicină (*Causae et Curae*) dedicate tratării unor boli de mare stringență: arsuri, fracturi, contuzii etc. De fapt, lucrarea are o primă parte *Physica* dedicată tratării fitoterapeutice a diverselor boli, călugărița făcând analogia între corpul uman și o grădină, și o

a doua parte *Causae et Curae* ce s-a constituit într-o micro anatomie umană cu referințe medicale la fiziologie, psihologie și sexualitate. Pe data de 7 octombrie 2012, Hildegard, a fost recunoscută de biserica catolică drept Doctor al Bisericii

În 1985, Institutul de Tehnologie din California a descoperit un manuscris de medicină practică asociat unei femei, **Trota din Salerno**, ce a trăit în sec. XII. Tot acestei femei îi este atribuită și lucrarea *Asupra tratării femeilor*. De altfel, Italia a fost permis mai mult decât orice altă țară accesul femeilor în acest domeniu dominat de bărbați: medicina. Tot în Salerno, **Abella**, în sec. XII, preda medicina la Universitatea din Salerno fiind autoarea a două tratate medicale: *De atrabile* și *De natura seminis humani*. În aceeași perioadă, o italiancă, **Jacobina Felice de Almanja**, a devenit medic și a practicat în Franța. Acuzată de malpraxis, Jacobina a fost judecată și înlăturată din această breaslă în ciuda nenumăratelor mărturii ce demonstrau că era o practiciană și un chirurg mai bun decât confrății bărbați.

Alessandra Giliani a trăit în sec. XII în Italia și a lucrat alături de Mondino de' Liuzzi, profesor de anatomie, la universitatea din Bologna fiind considerată prima femeie-anatomist. **Rebecca de Guarna**, a activat în Salerno în sec. XIV fiind autoarea unor lucrări despre febră, urină și embriologie. În aceeași perioadă și locație, **Mercuriade**, o altă femeie-medic scria tratate despre ciumă și tratarea rănilor pentru ca tot o femeie să fie unul dintre cei mai buni chirurgici în domeniul ocular, în aceeași perioadă: **Constance Calenda** ca și **Calrice di Durisio** un secol mai târziu. Tot în Italia, de data aceasta în sec. XIV-XV, a trăit **Dorothea Bucca** (1360-1436), care nu numai că era medic dar a și predat medicina și filozofia la Universitatea din Bologna. Dar Italia nu este singura țară ce se poate mândri cu femei practice ale nobilei profesii medicale. Iluminismul European a condus și la deschiderea medicinei către o comunitate defavorizată: femeile. Astfel, **Patience Miller** (1623-1716) de origine engleză a practicat medicina în Connecticut, S.U.A. Un alt exemplu este de această dată din Germania: **Dorothea Erxleben** (1715-1762). În 1754, Dorothea, care primise dispensă din partea regelui Frederick al II-lea al Prusiei pentru a putea studia medicina la Halle, a absolvit facultatea de medicină. Dorothea este și autorea unor pamflete ce pledau pentru un liber acces al femeilor în tagma medicilor. Mentorul ei a fost tot o femeie **Laura Bassi** (1711-1778), devenita profesor de anatomie la Universitatea din Bologna la numai 21 de ani

James Miranda Barry (1790-1865) are o poveste uimitoare în spatele carierei sale medicale. Aceasta a practicat medicina în calitate de chirurg militar britanic în Canada, devenind, în 1857, inspector al spitalelor militare medicale. Deoarece la acea dată accesul femeilor era restricționat în medicină dar mai ales în armată, Miranda și-a clădit cariera medicală printr-o fraudă: s-a deghizat în bărbat (Murray, 1999:85). Primul chirurg-femeie din Suedia, **Maria Lovisa Åhrberg** (1801-1881), inițial menajeră, avea un simț fin de diagnostician cu care și-a câștigat faima ajungând să își deschisă un cabinet privat în Stockholm. Anchetată pentru fraudă deoarece practica o meserie rezervată bărbaților, Maria și-a consolidat reputația ajungând ca, în 1852, regele Oscar I al Suediei să îi înmâneze o medalie de merit. Dar cabinetul său era deschis nu numai bogaților ci și săracilor, munca ei de caritate fiind recunoscută oficial. În 1871 a orbit nu înainte de a vedea cu un an înainte că femeilor li s-a garantat accesul liber în domeniul medical. O altă conațională **Hanna Svendsdotter** (1768-1864) practica deja ortopedia iar o alta, **Amalia Assur** (1803-1889), era prima femeie care practica stomatologia.

În 1850, dincolo de ocean, a fost fondat Colegiul Medical pentru Femei din Pennsylvania unde, în prima generație de femei-medici a absolvit și **Ann Preston** (1813-1872) care a devenit profesor la același colegiu predând igiena și fiziologia dar ambițioasa americană avea să fie și primul decan la o facultate de medicină, ocupând această funcție din 1866 până la moarte (Marshall, 1897: 11). O altă americană, **Elizabeth Blackwell** (1821-1910), și-a dorit cu ardoare să urmeze medicina dar a fost respinsă la toate școlile unde a și-a

depus cererea. A fost însă acceptată de Colegiul Medical Geneva din New York. Povestea acceptării ei este una cinică. Decanul acelei instituții, neputându-se hotărâ să accepte o femeie în rândurile studenților bărbați, i-a lăsat pe aceștia (în număr de 150) să voteze. Studenții, crezând că este o glumă, au votat în unanimitate.

Rebecca Lee Crumpler (1831-1895) a absolvit Universitatea din Boston în 1864 fiind prima femeie de culoare devenită medic (Farmer Shepherd-Wynn: ^{2012:11}). În Marea Britanie prima femeie medic și chirurg a fost **Elizabeth Garrett Anderson** (1836-1917) care, totodată, a devenit și prima femeie decan al unei facultăți de medicină din Anglia, cofondatoare a primului spital ce avea în exclusivitate personal feminin, sufragetă activă și prima femeie primar, în orașelul de provincie Aldeburgh.

În Franța prima femeie-medic avea să apară mai târziu. Aceasta a fost **Madeleine Brès** (1839–1925) și a absolvit facultatea în 1875 iar prima femeie din Rusia care a obținut titlul de doctor de chirurg/obstetrician în 1867, în Zürich, a fost **Nadezhda Suslova** (1843–1918) iar în Spania prima femeie devenită medic în 1879, **Dolors Aleu i Riera** (1857–1913) s-a specializat în pediatrie și ginecologie. Și în Olanda se iveau premisele unei unor practicante feminine ale profesiei medicale prin **Aletta Jacobs** (1854-1929), prima femeie din această țară care a absolvit medicina la Universitatea din Amsterdam. Era un fapt evident că femeile încercau să-și croiască drum într-un domeniu rezervat de secole bărbaților iar mișcarea sufragetelor era un semn că femeile doreau mai mult în noua societate

Dar această dorință a fost molipsitoare dincolo de granițele Europei și S.U.A, pe tărâmurile mai îndepărtate. Astfel, în 1882, **Ogino Ginko** (1851-1913) devenea prima femeie medic din Japonia iar **Yoshioka Yayoi** (1871–1959) era cea care fonda, la debutul sec. XX, prima școală medicală pentru femei în Tokyo. Tot ea este cea care a deschis în Yushima spitalul Ogino pentru femei. Ceea ce a determinat-o să devină medic de succes a fost una tristă și umiltoare: Ogino, măritată cu un director de bancă, de care ulterior a divorțat, a contractat de la soțul ei gonoree iar vizitele pe la medicii bărbați au înjosit-o atât de mult încât și-a propus ca nici o altă femeie să nu mai treacă prin acest chin. Până și America Latină părea cuprinsă de această febră, **Ana Galvis Hotz** (1855-1934) fiind prima femeie devenită medic în Columbia, urmată în 1921, în Ecuador de **Matilde Hidalgo** (1889–1974) care nu numai că a devenit prima femeie practicantă a medicinei ci și prima femeie din America Latină ce și-a exercitat dreptul la vot. În 1924 **Laura Esther Rodriguez Dulanto** (1872–1919) a devenit prima practicantă de ginecologie în Peru, autoare a numeroase lucrări despre chisturile ovariene și fibroza uterină. Dulanto a fost totodată implicată și în activitatea didactică căci a predat anatomia, fiziologia și igiena la școala de asistente medicale ale cărei baze le pusese.

Dorința arzătoare a femeilor de a pătrunde pe un tărâm atât de solicitant precum medicina a devenit contaminantă. **Kadambini Ganguly** (1861-1923) și **Anandibai Gopalrao Joshee** (1865-1887) au fost primele femei din India ce au absolvit medicina și au practicat-o. Prima femeie de origine amerindiană sub semnul lui Aesculap a fost **Susan La Flesche Picotte** (1865-1915) de al cărei nume se leagă primul spital privat fondat într-o rezervație amerindiană.

Și România se poate mândri cu femei medic. Astfel, **Maria Cuțarida Crătunescu** (1857-1919), înscrisă la medicină în România își termină studiile în Franța și a organizat prima creșă din România, în 1897, la Fabrica de Tutun pentru muncitorii săraci din această companie. Fiică a lui Aron Densușianu, om de litere din Iași, și soră a lui Ovid. Densușianu, **Elena Densușianu-Pușcariu** (1875-1966) nu numai că a absolvit Facultatea de Medicină din Iași dar a terminat și doctoratul în 1899. După o specializare la Paris în anatomo-patologie, aceasta se întoarce în țara natală unde a devenit soția lui Emil Pușcariu, cel ce a înființat la Iași al patrulea institut antirabic din lume după cele ale lui Louis Pasteur, Gamaleia și Victor Babeș. Dar, ambițioasă din fire, Elena Densușianu și-a construit și un renume medical propriu devenind doctor docent în oftalmologie la Facultățile de Medicină din Iași și București, șeful

Clinicii de Oftalmologie din București, și în 1920 prima femeie-profesor universitar din România în sistemul de învățământ medical. Acesată doamnă a medicinei considera că o bună metodă de profilaxie a patologiilor oculare este eradicarea sifilisului, gonoreei și a tuberculozei. Dovadă a firii sale activă este faptul că, doar cu un an înainte de a trece în neființă, la venerabila vârstă de 90 de ani, Elena Densușianu publica la Paris o lucrare medicală *Vingt syndromes oculaires hérédito-familiaux et congénitaux* (1965). Dincolo de preocuparea în plan profesional, care s-a transpus în elaborarea “metodei Stănculescu” de extragere a cristalinului afectat în cazul pacienților diabetici, Elena Densușianu a fost și o figură importantă pe scena culturală română traducând din limba germană *Basme din Transilvania* (1914) scris de Frederich Müller dar și autoare a unui roman *O crimă socială* sau *Urmările lipsei unei legi pentru căutarea paternității* (1906).

Florica Bagdasar (1901-1978) a absolvit, în 1925, Facultatea de Medicină din București dar s-a specializat în neurochirurgie în Boston și a lucrat cu soțul său, Dumitru Bagdasar, fiind interesată de tratarea encefalopatiilor, tetraplegiilor, meningite TBC, sifilis congenital etc. **Ștefania Mărăcineanu** (1882-1944) a urmat Facultatea de Științe Fizico-Chimice și a urmat, la Paris, cursurile Mariei Curie despre radioactivitate. Numele său este asociat cercetărilor asupra ploii artificiale împreună cu prof. Bungențianu și Nicolae Vasilescu-Karpen. **Sofia Ionescu-Ogrezeanu**, născută în 1920, în Fălticeni, a fost admisă la Facultatea de Medicină din București la 19 ani. Interesul pentru medicină i-a fost stârnit de un eveniment tragic: o prietenă a murit la Paris în urma unei infecții, o complicație nosocomială a unei operații la cap. Deși inițial a studiat oftalmologia, Sofia avea să se îndrepte către chirurgie în timpul celui de-al doilea război mondial când evenimentele au determinat-o să activeze în sala de operații efectuând amputări. Odată războiul sfârșit, Sofia Ionescu-Ogrezeanu avea să ajungă la Spitalul nr. 9 unde a făcut echipă cu renumiții neurochirurghi: Bagdasar, C-tin Arseni și Ionel Ionescu (viitorul soț al acesteia). Întreaga-i activitate profesională îi este răsplătită în 1996 prin acordarea Diplomei de Onoare ANFDUR, Premiul Elisa Leonida Zamfirescu, iar în 2008 primea Steaua Republicii în grad de cavaler. La câteva săptămâni avea să treacă în neființă. Sofia a fost prima femeie neurochirurg din Europa de sud-est.

BIBLIOGRAFIE:

John Bell, Jeremy Cherfas, Cristopher Joyce, Stephanie Pain and Fred Pearce *Calculating woman* în *New scientist, News from the AAAS, Peroxides come clear*, nr. 1548, din 19 februarie 1987

Vasile Adrian Carabă, *Hypatia din Alexandria sau apusul unei tradiții paideice: Mouseion-ul*, în *Studii Teologice*, Revista Facultăților de Teologie din Patriahia Română, nr. 4/2008

Marylin Olgivie și Joy Harvey, *The Biographical Dictionary of women in science*, vol. I, New York, 2000

Heather Murray, *Great works and good works: The Toronto's women literary club (1877-83)*, în *Historical Studies in Education/ Revue d'histoire de l'éducation* 11, no. 1 (1999): 75-95

Clara Marshall M.D., Dean of the college, *The Woman's Medical College of Pennsylvania. An historical outline*, Philadelphia, P. Blakiston, Son & Co., 1012 Walnut street, 1897

Vernon L. Farmer; Evelin Shepherd-Wynn, *In His Hands în Voices of Historical and Contemporary Black American Pioneers*, vol I, Medicine and Science, Editura Praeger, An Imprint of ABC-Clio, LLC, ISBN 978-0-313-39225-2

Vasile Iliescu, Ion Dinulescu, *Bazele filozofice ale medicinei*, Colecția Universitaria, Seria Esculap, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003

* Autorul a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul "**Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească**", număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. **Investește în Oameni!**